

УДК 811.111'371

ФУНКЦІОНАЛЬНА НЕОДНОРІДНІСТЬ БІОГРАФІЧНОГО НАРАТИВУ: ТИПОЛОГІЯ НАРАТИВНИХ ФРЕЙМІВ

Бистров Я. В.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

У статті розроблено типологію учасників біографічного нарративу на основі нарративних фреймів та функціональної специфіки нарративної ситуації. Особливу увагу зосереджено на концептуалізації функціональної неоднорідності біографічного нарративу крізь призму фреймової моделі.

Ключові слова: біографічний нарратив, нарративна ситуація, учасники нарративу, нарративний фрейм, слот.

Бистров Я. В. Функціональная неоднородность биографического нарратива: типология нарративных фреймов. В статье представлена типология участников биографического нарратива на основании нарративных фреймов и функциональной специфики нарративной ситуации. Особое внимание уделяется концептуализации функциональной неоднородности биографического нарратива в терминах фреймовой модели.

Ключевые слова: биографический нарратив, нарративная ситуация, участники нарратива, нарративный фрейм, слот.

Bystrov Ya. V. Functional heterogeneity of biographical narrative: the typology of narrative frames. The article represents the typology of the participants of biographical narrative according to narrative frames and functional specificity of narrative situation. Special attention is drawn to functional heterogeneity of biographical narrative in terms of frame-oriented model.

Key words: biographical narrative, narrative situation, participants, narrative frame, slot.

Постановка проблеми у загальному вигляді, її актуальність та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Незважаючи на основну властивість нарративів – описувати події у визначеній хронологічній послідовності з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків, що передбачають впорядкованість подій у логічній послідовності, біографічні нарративи вважаються функціонально гетерогенними, оскільки містять структурно неоднорідні фрагменти. Це означає, що для лінгвокогнітивного аналізу біографічного нарративу (БН) пріоритетне значення матиме не композиційна характеристика окремого фрагмента, яка апелює до риторичної організації тексту, а радше мовна актуалізація когнітивних структур у функціонально маркованих сегментах.

Застосування когнітивних моделей для нарративного аналізу тексту, а також визначення ролі адресата у нарративній інтерпретації відкриває для аналізу біографічного нарративу цілком реальну перспективу й становить **актуальність** розвідки.

Мета статті – встановити специфіку реалізації функціональної неоднорідності англomовного біографічного нарративу в лінгвокогнітивному аспекті його аналізу. **Завдання статті:** 1) обґрунтувати фреймову концептуалізацію функціональної неоднорідності біографічного нарративу; 2) здійснити класифікацію учасників біографічного нарративу крізь призму нарративних фреймів та функціональної специфіки нарративної ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні два десятиліття розвиток сучасної наратології значною мірою збагатився “застосуванням лінгвістичних парадигм ХХ століття

– структуралізму (класична наратологія), генеративної лінгвістики (граматика тексту) і теперішнім станом когнітивної лінгвістики (когнітивна наратологія)” [3, 47–48].

Орієнтація на теорії М. Бал [2], Ф. Штанцеля [5], М. Яна [4], які становлять основу когнітивної наратології, а також врахування чинника адресата для оптимізації прагматичного потенціалу наративу, може слугувати ілюстрацією для такого аналізу.

Наративні ситуації (narrative situations) БН складають функціональні фрагменти, когнітивна обробка яких здійснюється шляхом структурного накладання на схеми життєвих подій. Специфіка наративних ситуацій (НС) не в тому, про що в них повідомляється, а яку роль (функцію) вони виконують в організації наративу, як-от: забезпечення суб’єктно-об’єктної організації, реалізації хронологічної послідовності або ж нехронологічного переліку подій у БН тощо.

У такому трактуванні фреймова модель як цілісна структура свідомості сприяє адекватному опису типової НС [5] у межах БН. У зв’язку з цим, акцентуючи на притаманній людині когнітивній здатності аналізувати факти, визначаємо фрейм як одну із когнітивних моделей організації наративу, яку адресат (нарататор, інтерпретатор) може відбирати, застосовувати чи відкидати в процесі інтерпретації наративу.

Виклад основного матеріалу. Як і будь-яка структура, макроструктура БН будується на основі певної сукупності операцій і трансформацій. За допомогою наративних фреймів (НФ), як передбачається, можна “врегулювати” не тільки хронологічну послідовність оповіді або ж, навпаки, відступи від основної хронології оповіді, але й забезпечити реалізацію внутрішньотекстових зв’язків у межах БН, оскільки у ньому у концентрованому вигляді зосереджуються структурні особливості БН.

Одним із релевантних механізмів для опису функціональної неоднорідності БН вважаємо НФ верхніми рівнями (top levels), в основі кожного з яких лежить НС. Кожній НС у свідомості читача відповідає окремий ментальний простір, який структурується НФ. Нижчі рівні (lower levels) або слоти фреймів заповнюються релевантною інформацією і співвідносяться зі слотами інших НС. Крім того, наративний простір неоднорідний через поєднання вигаданого і реального просторів для введення авторських оцінок, а також поєднання простору автора/нарататора і учасника БН.

Фреймова модель НС визначається за формулою *X tells R that Y sees that Z does* [4, 443], де включення адресата у внутрішню структуру наративу свідчить, у першу чергу, про когнітивно-наратологічну спробу відобразити динаміку прочитання наративу як когнітивної практики. Адресат у статті визначається як невід’ємний складник наративу, основа для діалогу автора і гіпотетичного читача крізь призму наративу, “як можливий або реальний учасник такого діалогу” [1, 12].

У формулі фреймової моделі НС, *X* є нарататором, *R* є учасником-адресатом (реальним чи уявним), *Y* – фокалізатором (нарататором від першої особи чи нарататором від третьої особи), а *Z* – один або декілька безпосередніх адресантів – учасників БН: учасника-автора, учасника-персонажа, учасника-спостерігача.

Класифікація фреймів здійснюється з урахуванням непослідовності і неоднорідності фрагментів БН, коли нарататор, розповідаючи життєву історію, може відволікатися, відхилитися від основної дії, повертатися назад, давати пояснення і т. ін. у рамках одного і того ж наративу. Кожному типові НФ відповідає особлива наративна функція: інтродуктивна, секвентивна, фонова, ретроспективна і коментуюча.

Враховуючи роль НФ у реалізації функціональної специфіки НС, виленовуємо 5 типів НФ – (НФ-1) ФРЕЙМ-ІНТРОДУКЦІЯ, (НФ-2) ФРЕЙМ-СЕКВЕНЦІЯ, (НФ-3) ФРЕЙМ-ТЛО, (НФ-4) ФРЕЙМ-РЕТРОСПЕКЦІЯ, (НФ-5) ФРЕЙМ-КОМЕНТАР. Далі установлюємо інтегративні зв’язки, які виникають між фреймами на рівні варіативних частин фреймів – окремих слотів кожного із фреймів. Кожен фрейм – це міні-модель фрейму, до складу його складної структури

входять слоти або термінальні вузли конкуруючих фреймів, які класифікуємо на основі вищезгаданої формули фреймової моделі НС.

Кожен із слотів фрейму є сегментною формою відображення конкуренції фреймів БН – учасника-автора (наратора від першої особи), учасника-персонажа (наратора від першої або від третьої особи), наратора-спостерігача (наратора від третьої особи), а також способів нарації (modes of narration) відповідної наративної ситуації БН: С1 [УЧАСНИК Є АВТОРОМ] (спосіб нарації – внутрішня суб'єктивована позиція); С2 [УЧАСНИК Є ПЕРСОНАЖЕМ] (спосіб нарації – гіпотетична позиція); С3 [УЧАСНИК Є СПОСТЕРІГАЧЕМ] (спосіб нарації – зовнішня об'єктивована позиція).

Відповідно, ієрархічно організовані фрейми НФ-1, НФ-2, НФ-3, НФ-4, НФ-5 актуалізують слоти С1, С2, С3, які приписуються учасникам НС, у т.ч. гіпотетичному читачеві/інтерпретатору, оскільки, як і будь-який літературний твір, БН зорієнтований на певну модель адресата. Імплицитний характер діалогу з гіпотетичним читачем виявляється у відборі автором мовних засобів авторизації.

(НФ-1) ФРЕЙМ-ІНТРОДУКЦІЯ. Охоплює виклад обставин, які започатковують виклад біографічних фактів, у ньому вводяться основні учасники НС.

С1 [УЧАСНИК Є АВТОРОМ] актуалізується такими засобами авторизації:

(1) особовими, присвійними і зворотними займенниками: *“The person to begin with is **my** maternal grandmother, Nellie Louisa Scoltock, née Machin. **She** was a teacher in Shropshire until **she** married **my** grandfather, Bert Scoltock”* (10, 1).

(2) питальними реченнями: *“Why should I tell the story of my life? I do it because my father is dead now, and I always knew I would have to commemorate him. I do it because I feel the same stirrings that everyone else feels. I want to set the record straight, <...> and to speak, for once, without artifice”* (7, 7).

(3) вставленими словами і словосполученнями: *“Yo, Logan Mountstuart, vivo en la Villa Flores, Avenida de Brasil, Montevideo, Uruguay, America del Sur, El Mundo, El Sistema Solar, El Universo”* (11, 5).

(4) вставними словами, які виражають ставлення мовця до висловленого, його оцінку, спосіб оформлення думки (впевненість/невпевненість) або вказують на джерело повідомлення): *“**Anyway**, I'm sure I vowed to tell the truth, the whole truth, etc., etc., and **I think** these pages will bear me out in that endeavour”* (11, 6).

С2 [УЧАСНИК Є ПЕРСОНАЖЕМ] актуалізується через:

(1) прямі звертання наратора, адресовані читачеві: *“Who am I? Reader, I will tell you suddenly”* (20, 1); *“Yes, good reader, what is Shakespeare?”* (20, 38).

(2) питальні речення: *“What is Shakespeare? What is he? That is the question my book is trying to answer”* (20, 38).

(3) описові предикативні конструкції, які містять саморепрезентацію учасника-персонажа: *“60+ widowed doctor, children grown up, active, cheerful if inclined to melancholy, kindly, non-smoker, amateur Flaubert scholar, likes reading, food, travel to familiar places, old films, has friends, but seeks <...>”* (9, 95).

(4) синтаксичний паралелізм для підсилення однакової структури окремих частин речення (підмета, присудка, додатка): *“**I am not writing this book to say** that I have nothing to say. **I am writing this book to tell you** all I know about the late Mr Shakespeare. I knew him well, which is also to say that **I knew him well enough** to know that **I know nothing**. **There's little to know, but there is much to tell”** (20, 191).*

Заповнення слоту С3 [УЧАСНИК Є СПОСТЕРІГАЧЕМ] відбувається за допомогою: асиндетону з метою уточнення деталей зовнішнього вигляду персонажа: *“Let me start with the statue: the one above, the permanent, unstylish one, the one crying curpeous tears, the floppy-tied, square-waistcoated, baggy-trousered, straggle-voustached, wary, aloof bequeathed image of the man”* (9, 11).

(НФ-2) ФРЕЙМ-СЕКВЕНЦІЯ становить подієвий каркас БН, охоплює як послідовний, так і непослідовний та змішаний перебіги подій БН.

Заповнення С1 [УЧАСНИК Є АВТОРОМ] відбувається за допомогою синтаксичних конструкцій у різних часових формах:

(1) дієслова у теперішньому часі, яким може передаватися одноманітність життя (дієсл. *to be*): “*The life of the Addict is always the same. There is no excitement, no glamour, no fun. There are no good times, there is no joy, there is no happiness. There is no future and no escape. There is only an obsession. An all-encompassing, fully enveloping, completely overwhelming obsession*” (14, 178), або зовнішня нелінійність життя (дієсл. *lollop*): “*I imagine my brother’s life proceeding in a sequence of discrete and interconnected thoughts, whereas mine lollops from anecdote to anecdote. But then, he is a philosopher and I am a novelist, and even the most intricately structured novel must give the appearance of lolloping. Life lollops*” (10, 167).

(2) дієслова у минулому часі: “*When I was a student at Camden College in New Hampshire I took a novel-writing tutorial and produced during the winter of 1983 a manuscript that eventually became Less Than Zero*” (13, 5).

(3) поєднанням полісиндетону, паралельних і вставлених конструкцій: “*Lessing described history as putting accidents in order, and a human life strikes me as a reduced version of this: a span of consciousness during which certain things happen, some predictable, others not; where certain patterns repeat themselves <...>*” (10, 189).

С2 [УЧАСНИК Є ПЕРСОНАЖЕМ]. Актуалізація гіпотетичного адресата здійснюється через: використання непрямих авторських звертань до читача, які експлікуються займенником *you*: “*And for some reason this makes me contemplate my own life, all my sporadic highs and appalling lows, my brief triumphs and terrible losses and I say, no, no, I don’t envy you – you slim, brown, confident boys and girls and whatever futures await you*” (11, 483).

Мовними засобами актуалізації С3 [УЧАСНИК Є СПОСТЕРІГАЧЕМ] є:

(1) однорідні члени речення: “*The life started to happen to Kingsley, beginning with war, then marriage, children, teaching, travel, divorce, remarriage, divorce*” (7, 238).

(2) складносурядні речення: “*In the interstices of worrying about my father I worried about my mother. Her third marriage was a complete success, but she and her husband, and little Jaime, were confined to a tiny cottage in the Midlands and couldn’t afford to move to London <...>*” (7, 311).

(НФ-3) ФРЕЙМ-ТЛЮ характеризує другий план наративу, причини та обставини, які підкреслюють і вирізняють події життя БН, а також другорядні події, що відбуваються паралельно з основними.

Слот С1 [УЧАСНИК Є АВТОРОМ] заповнюється:

(1) вставними конструкціями і модусними дієсловами ментальної діяльності: “*My life, it seems to me, is ridiculously shapeless, I know what makes a good narrative, and lives don’t have much of that – pattern and balance, form, completion, commensurateness. It is often the case that a Life, at to start with, will resemble a success story; but the only shape that life dependably exhibits is that of tragedy <...>*” (10, 361).

(2) звертаннями автора до гіпотетичного читача: “*The years are passing, my dear, and presently nobody will know what you and I know*” (18, 613).

(3) вставленими конструкціями, які уточнюють основне повідомлення у реченні: “*The thought was beginning to nag at me—only just beginning—that my behaviour since I had left childhood, my ‘life-style’, was one that at any other time in history would have been described as corrupt, decadent, even degenerate*” (16, 353).

Актуалізація С2 [УЧАСНИК Є ПЕРСОНАЖЕМ] відбувається за допомогою:

(1) вставних конструкцій, які містять оцінку висловленого і характеризують спосіб оформлення думки: “*Truth to tell, I have no childhood memories. The first thing I truly remember is jumping down off the wall and meeting Mr Shakespeare*” (19, 191).

(2) порівнянь: “*The real story is my own story, which I can't tell. It is not obviously innocent. I am like a child playing hide-and-seek, who doesn't know what fears and wants more – to stay hidden, or to be found*” (20, 191).

(3) деонтичної (*need*) та епістемної модальностей (*could*), які безпосередньо відображають момент створення біографії: “*I felt an urgent need for a life full of things. I had avoided the trap of talking about 'reality' and 'unreality' for I knew very well that postmodernist literary theory could be described as a reality. I need a life full of things. Full of facts*” (12, 4).

(4) умовними конструкціями і модальним дієсловом *might*: “*If Gustave hadn't been the Bear, he might have been the Camel*” (9, 54).

(5) риторичними запитаннями, які прямо апелюють до адресата: “*I begin with the statue, because that's where I began the whole project. Why does the writing makes us chase the writer? Why can't we leave well alone? Why aren't the books enough?*” (9, 12).

Слот С3 [УЧАСНИК Є СПОСТЕРІГАЧЕМ] актуалізується:

(1) комбінацією паралельних і анафоричних конструкцій, які акцентують на повторювальних елементах: “*Life is mainly deaths and babies; ordinary miracles and ordinary disasters, the white magic of growth, and then the other magic at the other end of the line, the black magic, just as strange, just as feverish, and just as out-of-nowhere*” (7, 365).

(2) використанням непрямой мови в поліпредикативних конструкціях: “*She told me that I was a Prisoner of my Mom and all of her problems and a Prisoner of my Dad who I don't remember and she told me that I was Prisoner of drugs and sex and of myself. She told me that living life as a Prisoner was a waste of life and that freedom, even a second of freedom, was worth more than a lifetime of bondage*” (14, 209).

(3) вставними словами і словосполученнями, які вказують на послідовність викладу: “*There are several reasons for wanting to include this material in my novel. First and foremost, it was an irresistible and well-documented human story, involving several interesting people with different and sometimes conflicting attitudes to the dying and periodically demented novelist [Henry James] <...>*” (17, 33).

(НФ-4) ФРЕЙМ-РЕТРОСПЕКЦІЯ охоплює опис обставин, які відбувалися в минулому і передували створенню БН. Наратор відступає від хронологічного викладу подій, повертається до викладу подій попереднього часового плану.

Слот С1 [УЧАСНИК Є АВТОРОМ] заповнюється такими засобами авторизації:

(1) особовим займенником *I*: “*I led in my childhood and youth the gently bred existence of my class and kind. When I was about nineteen years of age I was a great admirer of Henry James*” (8, 4).

(2) внутрішнім монологом автора: “*As I was walking, I started crying. Crying because I had wasted my life and made such a mess of it, and crying because I was happy it was finally going to end. I also started getting scared. Scared because killing yourself isn't an easy thing to do, and I knew that when I did it, everything was over. I don't believe there's a Heaven or anything resembling it. Life just ends*” (14, 404).

(3) використанням умовного способу дієслова й еліптичних речень у ролі звертань до гіпотетичного читача: “*Who could have imagined that such an encounter would have been possible on a beach in my lifetime? I find it quite exhilarating: the old writer and the naked Dutch girl—perhaps we need a Rembrandt to do it full justice (remember the Hotel Rembrandt in Paris where I used to stay?)*” (11, 482).

Значення слоту С2 [УЧАСНИК Є ПЕРСОНАЖЕМ] актуалізується:

(1) зображенням біографічних фактів у минулому часі: “*I thought of writing books myself once. I had the ideas; I even made notes. But I was a doctor, married with children. Being a doctor was what I did well. My wife ... died. My children are scattered now; they write whenever guilt impels*” (9, 13).

(2) присвійним займенником *my*: “*My dad would have said, '... Yeeesss?' – with a dip in it, to signal mild but invariable irritation*” (7, 3).

Значення слоту С3 [УЧАСНИК Є СПОСТЕРІГАЧЕМ] актуалізується:

(1) використанням прямої і невластиве прямої мови: *“In 1955 Somerset Maugham at the age of eighty-one was asked in a newspaper interview if he liked the idea of having his biography written. No, he did not. It would be a pointless exercise, in his view. ‘The lives of modern writers are not interesting in themselves,’ he said dismissively”* (15, 1).

(2) деонтичної модальності, яка підкреслює відносність істини та її цілковиту неосяжність: *“We look at the sun through smoked glass; **we must look** at the past through coloured glass”* (9, 94).

(НФ-5) ФРЕЙМ-КОМЕНТАР. Особливу роль в організації функціональної неоднорідності БН відіграють коментарі, у яких дається пояснення або оцінка наратором подій, які відбуваються у БН.

С1 [УЧАСНИК Є АВТОРОМ] актуалізується за допомогою:

(1) метафоричних порівнянь: *“**This life is like a slow but gentle torture** and for me the most terrible aspect of my imprisonment is the loneliness. For the first time ever I feel truly lonely: I’m without the comfort afforded by others, my loved ones, my friends. It’s not a question of solitude: one can bear solitude, but no one likes to feel lonely”* (11, 269).

(2) риторичних запитань у вигляді прямого звертання до гіпотетичного читача: *“Why am I lying so much? To Mother, to Lucy, to Vanderpoel, to Ben ... Is it normal, I wonder? Does everybody do it as much as me? Are our lives just the aggregate of the lies we’ve told? (‘Lives’ – the ‘v’ is silent)”* (11, 45).

(3) вставлених конструкцій, які уточнюють сказане в основному реченні: *“We keep a journal to entrap that collection of selves that forms us, **the individual human being**. Every life is both ordinary and extraordinary – **it is the respective proportions of those two categories that make that life appear interesting or humdrum”** (11, 7).*

(4) відокремлених синтаксичних конструкцій, якими відтворюється лаконічна характеристика описуваного явища (у нашому випадку – життя людини) з метою емпатичної презентації авторської позиції: *“And now I have a real, **a serious difficulty**. From now onwards—that is, from the end of the fifties—there was a main current in my life, **deeper than any other, my real preoccupation**. And so I shall simply state it: **this was my real life”** (16, 354).*

(5) складними синтаксичними конструкціями із сполучником *as if* і дієсловом в умовному способі з указівкою на нереальну ситуацію у теперішньому: *“We live **as if** the soul – or spirit, or individuality, or personality **were** an identifiable and locatable entity rather than a story the brain tells itself. We live **as if** nature and nurture **were** equal parents <...>”* (10, 119).

(6) асиндетоном й умовним способом для вираження малоїмовірної або бажаної дії автора: *“**If I were to write** the book now it would be a different book; but it would lack the living impulse of a first time; nor would it now, as then be written from any deep inner compulsion, **if only** because that impulse was spent on the first composition”* (20, 6).

С2 [УЧАСНИК Є ПЕРСОНАЖЕМ] знаходить способи вираження у:

(1) прямих звертаннях до гіпотетичного читача: *“Reader, our real lives are fictions. Be sure that fiction is the best biography”* (19, 303).

(2) вживанні особового займенника *you* та наказового способу з метою інтимізації наративу і створення атмосфери довіри до гіпотетичного читача: *“**You** can do the same with a biography. The trawling net fills, then the biographer hauls it in, sorts, throws back, stores, fillets and sells. Yet **consider** what he doesn’t catch: there is always far more of that. But **think of** everything that got away, that fled with the last deathbed exhalation of the biographee”* (9, 38).

(3) вживанні особового займенника множини *we* з метою об’єднання наратора й адресата, їх рівноправного партнерства: *“How do we seize the past? How do we seize the foreign past? We read, we learn, we ask, we remember; we are humble; and then a casual detail shifts everything. Flaubert was a giant; they all said so. He towered over everybody like a strapping Gallic chieftain”* (9, 90).

Слот СЗ [УЧАСНИК Є СПОСТЕРІГАЧЕМ] заповнюють:

(1) маркери деонтичної (deontic) модальності, які уживаються для реконструкції історії життя персонажа крізь призму власної біографії, яка виявляється у невпевненості і подекуди неспроможності наратора об'єктивно змалювати його життя: "*I have to hypothesize a little. I have to fictionalize. <...> So I have to invent my way to the truth*" (9, 165).

(2) маркери епістемної модальності, які можуть вербалізувати сумніви і припущення щодо можливих причин, місця, часу смерті персонажа чи ступінь вірогідності події: "*Thomas Chatterton didn't die. He didn't kill himself. He carried on writing in other poets' names. I mean he did die. But not when he was supposed to. Not when everyone thinks he did. And I've got proof*" (6, 97), або вербалізувати множинність варіантів істини: "*After I got home the duplicate parrots continued to flutter in my mind: one of them amiable and straightforward, the other cocky and interrogatory. I wrote letters to various academics who might know if either of the parrots had been properly authenticated*" (9, 22).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Реалізація функціональної неоднорідності англomовного біографічного наративу відбувається на двох рівнях: наративних фреймів і слотів фреймів, де останні співвідносяться з слотами інших наративних ситуацій і актуалізуються відповідними мовними засобами. У перспективі убачається дослідження біографічного наративу шляхом фреймового моделювання процесу іронічного смислотворення, за яким стоять іронічно марковані мовні одиниці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробьева О. П. Текстовые категории и фактор адресата : монография / Ольга Петровна Воробьева. – К. : Вища школа, 1993. – 200 с.
2. Bal M. Narratology. Introduction to the Theory of Narrative / Mieke Bal ; [transl. by Christine van Boheemen]. – 2nd ed. – Toronto : University of Toronto Press, 1999. – 254 p.
3. Fludernik M. Histories of Narrative Theory (II) : From Structuralism to the Present / M. Fludernik // A Companion to Narrative Theory / [eds. J. Phelan, J. and P. Rabinowitz]. – Oxford : Blackwell Publishing, 2005. – P. 38–48.
4. Jahn M. Frames, Preferences, and the Reading of Third-Person Narratives : Towards a Cognitive Narratology / M. Jahn // Poetics Today. – 1997. – Vol. 18. – No 4. – P. 441–467.
5. Stanzel F. K. A Theory of Narrative / Franz Karl Stanzel ; [transl. by Charlotte Goedsche]. – Cambridge : Cambridge University Press, 1986. – 328 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

6. Ackroyd P. Chatterton / Peter Ackroyd. – London : Abacus, [1987]1991. – 234 p.
7. Amis M. Experience: A Memoir / Martin Amis. – New York : Hyperion, 2000. – 403 p.
8. Bainbridge B. According to Queeney / Beryl Bainbridge. – New York : Carrol & Graf Publishers, Inc., 2001. – 216 p.
9. Barnes J. Flaubert's Parrot / Julian Barnes. – London : Vintage Books, 1990. – 190 p.
10. Barnes J. Nothing To Be Frightened Of / Julian Barnes. – London : Vintage Books, 2009. – 250 p.
11. Boyd W. Any Human Heart / William Boyd. – London : Penguin Books, 2009. – 504 p.
12. Byatt A.S. The Biographer's Tale / Antonia Susan Byatt. – London : Vintage, 2001. – 265 p.
13. Ellis B.E. Lunar Park / Bret Easton Ellis. – New York : Vintage Contemporaries, 2006. – 400 p.
14. Frey J. A Million Little Pieces / James Frey. – New York : Anchor Books, 2003. – 432 p.
15. Hastings S. The Secret Lives of Somerset Maugham / Selina Hastings. – London : John Murray. – 614 p.
16. Lessing D. Walking in the Shade. Volume Two of My Autobiography, 1949-1962 / Doris Lessing. – New York : harper Perennial, 1998. – 404 p.
17. Lodge D. The Year of Henry James: The Story of a Novel / David Lodge. – London : Penguin Books, 2007. – 332 p.
18. Nabokov V. The Real Life of Sebastian Knight / Vladimir Nabokov // Novels and Memoirs 1941-1951. – New York : the Library of America, 1996. – P. 1–160.
19. Nabokov V. Speak, Memory. An Autobiography Revisited / Vladimir Nabokov // Novels and Memoirs 1941-1951. – New York : the Library of America, 1996. – P. 359–629.
20. Nye R. The Late Mr. Shakespeare / Robert Nye. – New York : Penguin Books, 1998. – 399 p.